

เปิดคดีตัวอย่าง WTO ชี้'ซองบุหรี่เรียบ'ออสซี่ ชอบธรรม-ไม่กีดกันการค้า

นพ.ประภิต วาทีสารภกิจ

โจนาธาน ลิเบอร์แมน

ยังเป็นที่สับสนในสังคมกันมากกว่า การออกกฎหมาย “ซองบุหรี่แบบเรียบ” (Plain Packaging) ของประเทศไทย จะเข้าข่ายละเมิดสิทธิเครื่องหมายการค้าใดๆ หรือไม่

แต่ล่าสุดเริ่มมีความชัดเจน เพราะเมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม มูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้จัดแถลงข่าว เจาะลึกคำตัดสิน WTO กรณีกฎหมายซองบุหรี่แบบเรียบมีความชอบธรรม ที่โรงแรมรอยัล ปริ้นเซส หลานหลวง

นายโจนาธาน ลิเบอร์แมน ผู้อำนวยการศูนย์กฎหมาย The McCabe Centre for Law and Cancer เมลเบิร์น ประเทศออสเตรเลีย ซึ่งเป็นผู้แทนจากศูนย์

วิชาการด้านการกฎหมาย อนุสัญญาควบคุมยาสูบ องค์การอนามัยโลก กล่าวว่า หลังจากที่ออสเตรเลียออกกฎหมายซองบุหรี่แบบเรียบ และมีผลบังคับใช้เมื่อเดือนธันวาคม 2555 ที่ห้ามพิมพ์เครื่องหมายการค้า สัญลักษณ์ หรือโลโก้ของบริษัทบุหรี่บนซองบุหรี่ พิมพ์ได้เฉพาะยี่ห้อที่มีขนาดตัวอักษรตามที่กฎหมายกำหนด ทำให้บริษัทบุหรี่ยื่นฟ้องต่อศาลสูงในออสเตรเลีย และอนุญาโตตุลาการ ภายใต้ข้อตกลงการค้าเสรี (ฮ่องกง-ออสเตรเลีย) เพื่อล้มกฎหมายดังกล่าว ปรากฏว่า ทั้ง 2 คดี บริษัทบุหรี่ข้ามชาติใน 4 ประเทศ ได้แก่ คิวบา ฮอนดูรัส โดมินิกัน และอินโดนีเซีย ได้ยื่นฟ้องต่อองค์การการค้าโลก (WTO) ว่า มาตรการซองบุหรี่

แบบเรียบของออสเตรเลียส่งผลกระทบต่อการใช้เครื่องหมายการค้า ซึ่งขัดกับข้อตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (TRIPS) ก่อให้เกิดอุปสรรคทางการค้าเกินจำเป็น และเป็นการเลือกปฏิบัติ ขัดกับข้อตกลงว่าด้วยอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า

นายโจนาธานกล่าวว่า อย่างไรก็ตาม เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2561 องค์การการค้าโลกได้ประกาศผลการตัดสินข้อพิพาทดังกล่าวว่า ซองบุหรี่แบบเรียบของออสเตรเลียมีความชอบธรรม และไม่ขัดต่อกฎระเบียบการค้าระหว่างประเทศภายใต้องค์การการค้าโลก โดยให้เหตุผลว่า ไม่กระทบต่อการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า เพราะเป็นการให้

สิทธิในการกีดกันหรืออนุญาตผู้ประกอบการรายอื่น แต่ไม่ใช่กับภาครัฐ เพราะรัฐออกมาตรการที่จำเป็นต่อสุขภาพของประชาชน การออกมาตรการดังกล่าวจึงถือว่าเหมาะสม เป็นมาตรการที่ไม่สามารถหามาตรการอื่นมาทดแทนได้ และมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองสุขภาพเยาวชน จึงไม่ขัดกับข้อตกลงของ TRIPS ที่ว่า รัฐไม่สามารถออกมาตรการจำกัดสิทธิทางการค้าโดยไม่มีเหตุผล และมาตรการดังกล่าวไม่ใช่การเลือกปฏิบัติแต่อย่างใด

“การออกแบบแพคเกจจิ้ง หรือชองบูห์ของบริษัทส่งผลต่อการโฆษณาโดยตรง ซึ่งมีความวิจัยออกมารองรับว่า การที่วัยรุ่นนำชองบูห์ออกมาสูบบุหรี่จะเห็นเครื่องหมายการค้าในจำนวนครั้งถี่มาก ถือเป็นหลักฐานยืนยันชัดเจนว่า มีผลต่อการชักจูงให้นักสูบหน้าใหม่เข้ามาสูบบุหรี่โดยตรง และการเลิกบุหรี่ทำได้ยาก การออกกฎหมายดังกล่าวจึงเป็นการคุ้มครองสุขภาพเยาวชน เพราะเป็นการออกมาตรการพร้อมด้วยมาตรการอื่นๆ ที่แสดงให้เห็นถึงการปกป้องสุขภาพเยาวชนออสเตรเลีย เช่น มาตรการทางภาษี มาตรการห้ามโฆษณา ฯลฯ ซึ่งมาตรการดังกล่าวเป็นมาตรการที่ไม่สามารถทดแทนด้วยมาตรการอื่นได้ เพราะแต่ละมาตรการก็มีวัตถุประสงค์เฉพาะของตัวเอง” นายโจนาธานกล่าว และว่า หลังจากออสเตรเลียออกกฎหมายดังกล่าว ทำให้มีประเทศอื่นออกกฎหมายลักษณะนี้ตาม เช่น ฝรั่งเศส ฮังการี ไอร์แลนด์ นิวซีแลนด์ นอร์เวย์ สโลวีเนีย และอังกฤษ และมีมากกว่า 10 ประเทศ ที่กำลังร่างกฎหมายดังกล่าว

ผู้สื่อข่าวถามว่า ออสเตรเลียมีการแก้ปัญหาอย่างไรหากมีกระทรวงด้านการค้าขัดขวางมาตรการคุ้มครองสุขภาพ นายโจนาธานกล่าวว่า ออสเตรเลียมองว่าการดำเนินการเพื่อคุ้มครองสุขภาพประชาชนเป็นการดำเนินการตามกรอบอนุสัญญาว่าด้วยการควบคุมยาสูบขององค์การอนามัยโลก จึงไม่ใช่แค่หน้าที่ของ

กระทรวงสาธารณสุข แต่เป็นหน้าที่ของรัฐบาลในการออกกฎหมาย ซึ่งมาตรการของชองบูห์แบบเรียบถูกเสนอเข้าคณะรัฐมนตรี มีนายกรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบและสนับสนุน และกระทรวงต่างๆ ของออสเตรเลียก็สนับสนุน ทำให้เมื่อถูกฟ้องร้อง กระทรวงพาณิชย์และการต่างประเทศของออสเตรเลีย จึงเข้ามาปกป้องมาตรการดังกล่าว

ด้าน ศ.นพ.ประทีป วาทีสารภักดิ์ เลขานุการมูลนิธิธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาประเทศไทยมีมาตรา 38 พระราชบัญญัติ (พ.ร.บ.) ควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ.2560 ที่กำหนดให้บริษัทชองบูห์จะต้องทำที่บ่อผลิตผลิตภัณฑ์ยาสูบ เช่น ขนาด สี สัญลักษณ์ รูปภาพ ฉลาก การแสดงเครื่องหมายการค้า ฯลฯ ตามหลักเกณฑ์เงื่อนไขที่รัฐมนตรีกำหนด ซึ่งเป็นการเปิดช่องให้สามารถออกกฎหมายลูกเพื่อกำหนดของชองบูห์แบบเรียบเช่นออสเตรเลียได้

“ขณะนี้ก็ชัดเจนแล้วว่า การออกกฎหมายบังคับชองบูห์แบบเรียบมีความชอบธรรม เพราะมีคดีตัวอย่างจากออสเตรเลีย ยืนยันว่าประเทศอื่นสามารถทำได้ หรือฟ้องไปก็ไม่มีประโยชน์ หรือหากจะอุทธรณ์ก็ไม่สำเร็จ ดังนั้นประเทศไทยควรรีบออกกฎหมายชองบูห์แบบเรียบ มีอัยการคนหนึ่งเสนอว่า หากกระทรวงสาธารณสุข (สธ.) ไม่ออกกฎหมายลูกเพื่อทำชองบูห์แบบเรียบจะฟ้องฐานละเมิดมาตรา 157 ละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ ที่สำคัญการออกกฎหมายก็ไม่ยาก ใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ของออสเตรเลียได้เลย อังกฤษ ฝรั่งเศส ก็ใช้วิธีการเช่นนี้” ศ.นพ.ประทีปกล่าว

ผู้สื่อข่าวถามว่า มีข้อมูลเปรียบเทียบหรือไม่ว่า ประเทศไทยกำหนดภาพค่าเตือนจากร้อยละ 55 เป็นร้อยละ 85 ช่วยลดนักสูบได้ และหากออกเป็นชองบูห์แบบเรียบจะช่วยลดนักสูบเพิ่มได้หรือไม่ ศ.นพ.ประทีปกล่าวว่า มาตรการชองบูห์แบบเรียบ เป็นหนึ่งในหลายมาตรการลดการบริโภคยาสูบ จึงไม่สามารถระบุได้ชัดว่า

เพียงมาตรการเดียวช่วยลดนักสูบได้มากน้อยแค่ไหน การกำหนดภาพค่าเตือนบนซองก็เช่นกัน ประเทศไทยทำพร้อมกันหลายมาตรการ แต่ละมาตรการมีวัตถุประสงค์เฉพาะ

น.ส.บังอร อุทธิภักดี ผู้อำนวยการเครือข่ายควบคุมการบริโภคยาสูบในอาเซียน กล่าว ว่า ขณะนี้ประเทศสิงคโปร์มีการเดินหน้าเรื่องการออกกฎหมายชองบูห์แบบเรียบแล้ว และจะประกาศใช้ในเร็วๆ นี้

ส่วนประเทศมาเลเซีย ซึ่งถูกฟ้องร้องเรื่องนี้เมื่อ 3-4 ปี เมื่อรู้ผลการตัดสินขององค์การการค้าโลก เชื่อว่าจะมีการขับเคลื่อนเพื่อออกกฎหมายชองบูห์แบบเรียบต่อเช่นกัน และว่า ชองบูห์แบบเรียบของออสเตรเลีย จะใช้สีเทาหม่น ที่มีการวิจัยแล้วว่าเป็นสีที่เยาวชนเห็นแล้วทำให้รู้สึกเบื่อได้มากที่สุด